

1. DOEL EN AANLEIDING WETSVOORSTEL

De leden van de SP-fractie hebben met gemengde gevoelens kennis genomen van het wetsvoorstel.

Als belangrijkste aanleidingen voor het wetsvoorstel worden genoemd:

- het stroomlijnen van administratieve processen, zowel vanuit het oogpunt van kostenbesparing als om het vertrouwen bij de consument in de geliberaliseerde energiemarkt te herstellen
- het realiseren van de klimaatdoelstellingen en energiebesparing.

De leden van de SP-fractie onderschrijven beide doelstellingen. Zij constateren echter dat de directe baten van het stroomlijnen van administratieve processen voorlopig neerslaan bij de netbedrijven en de energieleveranciers, waarna de consument maar moet afwachten of deze voordelen op termijn ook aan hem worden doorgegeven. Ook is de vormgeving van de stroomlijning vooral georiënteerd op de belangen van de netbeheerders, waarbij er een aantal potentiële nadelen en risico's ontstaan voor de afnemers en de maatschappij als geheel.

Voor twee van de vier belangrijkste onderdelen van het wetsvoorstel –het capaciteitstarief en de slimme meter- is naar de mening van de SP-leden nog niet overtuigend aangetoond dat deze een positief effect hebben op de positie van de kleinverbruiker. Bij de slimme meter is het geclaimde milieueffect uiterst mager onderbouwd. Het capaciteitstarief heeft zelfs een averechts effect op het energiegebruik. Slechts het onderdeel leveranciersmodel is in hun ogen een verbetering ten opzichte van de bestaande situatie. De regeling voor de informatie-uitwisseling tussen marktpartijen is voor de afnemer van energie nog te weinig transparant.

Het verbaast de leden van de SP-fractie dat het wetsvoorstel geen nadere kaders stelt aan de contracten voor energielevering. Door het ontbreken van die kaders is er sinds de liberalisering een wildgroei ontstaan van contractvormen voor kleinverbruikers, waarvan de betekenis der “kleine lettertjes” voor de consument pas duidelijk wordt als het te laat is.

Ook is het door soms subtiele verschillen tussen contractformules bijzonder lastig om deze te vergelijken, waardoor het beeld van de consument over de aantrekkelijkheid van de verschillende opties vertroebeld wordt.

De leden van de SP-fractie pleiten er daarom voor om in het kader van dit wetsvoorstel een standaardcontract voor gas en elektriciteit te definiëren, dat door alle leveranciers verplicht aangeboden moet worden. Naast dit standaardcontract staat het de leveranciers dan vrij om alle mogelijke andere vrije contractvormen aan te bieden.

Het voordeel van het standaardcontract is driedig:

- de consument kan, tenminste voor één product, appels met appels vergelijken;
- deze contractvorm kan tot stand komen in overleg met de organisaties van afnemers, waardoor de voorwaarden voor de meeste consumenten een veilige keuze zijn;
- het is aannemelijk dat er voor dit standaardproduct een stevige concurrentie zal ontstaan, wat de prijs gunstig beïnvloedt.

De leden van de SP-fractie overwegen zo nodig amendering op dit punt.

Op dit moment is de wetgeving met betrekking tot de energiemarkt grotendeels sectoraal geregeld. De Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet doen dat nu al voor respectievelijk elektriciteit en gas. Het wetsvoorstel Warmtewet zal dat straks regelen voor warmte en koude. Veel regulerende kaders zijn voor alle modaliteiten van energie hetzelfde. Gedacht kan worden aan de basisprincipes voor consumentenbescherming, inclusief klachtenafhandeling, aan- en afsluitbeleid, uitgangspunten voor het meten van het verbruik, informatieverstrekking aan de overheid en de klant en dergelijke. Dat leidt in de huidige opzet tot veel identieke of bijna identieke artikelen in genoemde wetten. Ook bij andere netwerkdiensten zoals de drinkwatervoorziening zijn er een aantal kaders die min of meer gelijk zijn aan die bij energie. De leden van de SP-fractie vragen zich af of het voor de toekomst niet transparanter zou zijn om dergelijke algemene uitgangspunten vast te leggen in een basiswet netwerkdiensten, in plaats van in de verschillende sectorale wetten.

2. VOORGESTELDE MAATREGELEN

2.1 leveranciersmodel

In het wetsvoorstel wordt voorgesteld om de energieleverancier exclusief de contacten te laten onderhouden met de eindgebruiker. Betekent dit dat ook klachten over de netbeheerder worden afgehandeld via de klachtenprocedure van de leverancier? De leden van de SP-fractie zouden er de voorkeur aan geven als klachten over de netbeheerder via een eigenstandige procedure worden afgehandeld, zij het dat de energieleverancier als loket kan dienen voor het aanmelden van een klacht.

2.2 capaciteitstarief

De leden van de SP-fractie constateren dat het capaciteitstarief vooral is gemodelleerd naar de belangen van de netbeheerders.

De stelling dat een capaciteitstarief meer op de werkelijke kosten van transport gebaseerd is dan het aantal getransporteerde kWh's of m3 gas vinden de leden van de SP-fractie zwak onderbouwd.

Het is waar dat de capaciteit van de directe aansluiting bepaald wordt door het maximale verbruik. Maar dit deel van het leidingnet is zeer kort. Het grootste deel van het leidingnet wordt gebruikt voor het gebundelde transport ten behoeve van vele afnemers tegelijk. Voor dat deel van het leidingnet is duidelijk dat een afnemer die gemiddeld 80% van zijn capaciteit afneemt in veel sterkere mate beroep doet op de

infrastructuur, ook tijdens piekperiode als er een relatieve schaarste aan capaciteit bestaat, dan een afnemer waarvoor het gemiddelde verbruik slechts 1% van zijn aansluitwaarde bedraagt. Als we verder concretiseren naar bv. een voetbalclub met een stevige aansluitwaarde en een zeer lage gemiddelde afname, dan zien we dat deze club zijn stroom vooral afneemt tijdens de avonduren en in het weekend, dus op een moment dat er helemaal geen schaarste is op het net. Toch wordt het capaciteitstarief gebaseerd op de aansluitwaarde “aan de voordeur”, wat slechts een ondergeschikte indicator is voor de piekbelasting op het netwerk als geheel.

Een ander kritiekpunt is het effect van het capaciteitstarief als negatieve prikkel voor energiebesparing. Dit effect werd door verschillende woordvoerders tijdens het rondetafelgesprek dat de VC-EZ op 16 april 2008 organiseerde genoemd. Weliswaar is er door een gelijktijdige aanpassing van de energiebelasting een compensatie ingebouwd voor dit effect, maar een feit blijft dat zonder de invoering van het capaciteitstarief de energiebelasting een sterkere prikkel zou vormen voor energiebesparing.

Overigens is door de VNG aangevoerd dat de invoering van het capaciteitstarief voor niet-huishoudens die wel in de categorie kleinverbruik vallen voor gemeenten buitengewoon negatief uitpakt. Zij worden niet gecompenseerd via een aanpassing van de grondslag voor de energiebelasting. Naar schatting bedraagt het nadeel voor de Nederlandse gemeenten ca. €15 miljoen/jaar. De leden van de SP-fractie lijkt het redelijk dat dit effect gecompenseerd wordt.

De invoering van het capaciteitstarief wordt niet rechtstreeks geregeld in het wetsvoorstel, maar in een ministeriële regeling. De leden van de SP-fractie vinden dat onwenselijk. De rechtsbasis voor het capaciteitstarief dient in de wet geregeld te zijn.

In de MvT (p.8) wordt gesteld dat de invoering van het leveranciersmodel zonder capaciteitstarief niet zal leiden tot de gewenst vereenvoudiging van de administratieve processen.

Door diverse sprekers tijdens genoemd rondetafelgesprek is gesteld dat bij de invoering van de slimme meters er geen probleem meer bestaat bij het uitwisselen van informatie over meterstanden, waardoor het capaciteitstarief niet meer nodig is. Kan worden onderbouwd wat de meerwaarde is van het capaciteitstarief bóvenop een optimale implementatie van het leveranciersmodel en slimme meters.

Een argument voor het capaciteitstarief is het effect dat de invoering daarvan zal hebben op de piekvraag. De Consumentenbond constateert dat er ook andere middelen zijn om dit effect te bereiken, zoals het bestaande dag-/nachttarief. Recent hebben een aantal energieleveranciers het financiële voordeel van het nachttarief juist teruggebracht, waardoor het belang van de consument om off-peak stroom af te nemen kleiner wordt, dus de bestaande knelpunten op het elektriciteitsnet groter.

Waarom bedient de regering de energiebedrijven met het capaciteitstarief, mede om de problemen van de piekvraag te beperken, en wordt er tegelijkertijd toegestaan dat een

ander instrument dat hetzelfde doel heeft en sinds jaar en dag goed functioneert ondermijnd wordt?

2.3 veranderingen op de metermarkt

De leden van de SP-fractie onderkennen dat de invoering van slimme meters voordelen kan hebben voor de consument. Door efficiëntere administratieve systemen kunnen kostenvoordelen behaald worden. Met name de regelfunctie van de slimme meter biedt in potentie veel mogelijkheden voor peakshaving –dus kostenbesparing, energiebesparing en integratie van duurzame energie in de gebouwde omgeving. Helaas lijken de kostenvoordelen door besparing op de administratieve lasten te gaan neerslaan bij de netbeheerders en de energieleveranciers. Dat vinden de leden van de SP-fractie onacceptabel. Zij gaan op dit onderwerp verder in bij het thema bedrijfseffecten (MvT par.6.3).

De potentiële kosten- en energiebesparing door middel van de regelfunctie van de meter is op dit moment nog niet ingevuld met concrete producten. De leden van de SP-fractie zijn van mening dat zolang de baten nog niet geconcretiseerd zijn een verplichte uitrol niet aan de orde kan zijn.

De regering claimt dat de meetfunctie van de slimme meter door de betere informatievoorziening aan de consument alléén al goed is voor 2% energiebesparing per jaar. De leden van de SP-fractie vragen om dit te onderbouwen met de resultaten van onafhankelijk onderzoek naar de effecten van slimme meters waar deze al massaal zijn ingevoerd, zoals Italië en Zweden. Het enige Nederlandse onderzoek waar de minister van EZ naar verwees bij haar beantwoording van schriftelijke vragen van het lid Jansen betreft een betrekkelijk kleine steekproef, met een onderzoek in opdracht van een particulier energiebedrijf. De Consumentenbond wees tijdens genoemd rondetafelgesprek op het gewenningseffect bij het verstrekken van extra informatie aan de consument, waardoor dit type besparing na verloop van tijd weer terugloopt. Daarentegen blijft het energieverbruik van de slimme meter en de daaraan gekoppelde communicatie-infrastructuur altijd doorlopen.

Een van de functies die de slimme meter wordt toegedicht is een extra functionaliteit in verband met fraudebestrijding. Via een online analyse van het verbruikspatroon kan de leverancier in een vroegtijdig stadium fraudeurs in de kijker krijgen. Daar is op zich niets mis mee.

In het wetsvoorstel wordt echter met geen woord gesproken over een ander soort - nieuwe- fraude dat geïntroduceerd wordt met de slimme meter: de slimme fraude. Het ligt zeer voor de hand dat handige hackers, net als eerder gebeurd is met de OV-chipcard, zich zullen proberen om de code van de slimme meter te kraken. Als dat lukt worden allerlei nieuwe varianten op klassieke vormen van energiefraude mogelijk: je kan vervalste informatie over je verbruik doorseinen naar de netbeheerder of je kan je eigen verbruik overboeken naar de meter van de buurman, om maar eens twee scenario's te noemen. Verder vragen de leden van de SP-fractie zich af welke bescherming de consument heeft als de blackbox bestaande uit de slimme meters en

aanpalende hard- en software een rekening van 5.000 m³ gas uitdraait, terwijl het historische verbruik 1.500 m³ bedraagt. Kan de regering aangeven wat er is ondernomen om het nieuwe systeem hacker-proof te maken en welke bescherming de consument heeft tegen onwaarschijnlijke rekeningen die uit het systeem rollen?

Een andere mogelijke functionaliteit van de slimme meter is de prepaidfunctie. In de MvT wordt gesteld: “Een van de Nederlandse energiebedrijven heeft reeds een succesvolle proef gedaan met het aanbieden van een prepaid meter aan kleinverbruikers. In de praktijk bleek de prepaidmeter een goed instrument voor deze kleinverbruikers om inzicht te krijgen in hun verbruik en de kosten daarvan.”

De leden van de SP-fractie constateren dat de prepaidmeter in landen waar dit fenomeen reeds lang bekend is vooral wordt gebruikt bij kleinverbruikers die betalingsproblemen hebben of zelfs in hele buurten waar relatief veel afnemers met betalingsproblemen wonen. Zij zijn zeer geïnteresseerd in onafhankelijk onderzoek naar de ervaringen met prepaid meters in het Verenigd Koninkrijk, waar volgens hun informatie de gedwongen gebruikers van prepaid meters in een zeer slechte rechtspositie hebben.

Steeds meer afnemers –ook kleinverbruikers– gaan ook zelf elektriciteit opwekken, meestal in de vorm van PV-zonnepanelen. In de toekomst zou eenzelfde trend kunnen ontstaan voor de teruglevering van warmte.

Bij kleinverbruikers die terugleveren aan het net zijn de kosten van bemetering een relatief grote kostenpost. Het is dus zaak dat een slimme meter ook op dit aspect slim is. Worden de kosten voor kleinverbruikers die PV-stroom terugleveren na de invoering van slimme meters lager dan op dit moment? En zo nee: waarom niet?

De regering is voornemens om de uitrol van slimme meters binnen zes jaar uit te voeren (MvT p.15). dat betekent dat per jaar twee miljoen meters geplaatst moeten worden. Kan aannemelijk gemaakt worden dat de energiebedrijven en de installatiebranche in staat zijn om dit tempo te halen, met de garantie van een goede kwaliteit van de uitvoering?

Waarom wordt gekozen voor een geforceerd snelle invoering, zonder dat duidelijk is of de kinderziekten van de slimme meter overwonnen zijn? Verwezen wordt naar de opmerkingen van de leden van de SP-fractie onder “bedrijfseffecten” over de uitrol van slimme meters in Italië en Zweden.

2.4 informatiecode

De leden van de SP-fractie onderschrijven de noodzaak om de informatie-uitwisseling tussen partijen op de energiemarkt te stroomlijnen en tegelijkertijd de waarborgen voor de klanten te verbeteren.

Op dit moment loopt de informatie-uitwisseling via het bedrijf Energie Data Services Nederland (EDSN). Dat is een private organisatie, opgericht door de grote energiebedrijven. De leden van de SP-fractie constateren dat de afnemers, noch de overheid, bij EDSN een vinger in de pap hebben. Dat heeft voor de consument grote nadelen. EDSN focust op efficiency en gemak voor de energiebedrijven. Daar is op zich

niets mis mee als er ook voldoende oog zou zijn voor andere maatschappelijke belangen. Dat is echter niet het geval.

Zo accepteert EDSN op dit moment leverancierswitches die gebaseerd zijn op louter een telefoongesprek tussen een aanbieder van energie en een telefonische klant. De afgelopen jaren hebben de consumentenprogramma's overuren gedraaid bij het maken van uitzendingen over de agressieve telefonische verkooppraktijken van energieleveranciers en klanten die tegen hun wil worden overgeschreven.

Het lijkt de leden van de SP-fractie dan ook elementair om voortaan de eis te stellen dat een leverancierswitch uitsluitend nog door EDSN verwerkt wordt als de nieuwe leverancier een schriftelijke bevestiging van de klant (vastgelegd op papier of via beveiligde internetverbinding) kan overleggen. Waarom regelt het wetsvoorstel dit niet?

En waarom wordt niet vastgelegd dat consumenten en publieke partijen een grotere vinger in de pap krijgen bij EDSN, bijvoorbeeld door het recht van voordracht voor een aantal leden in de Raad van Commissarissen?

Een ander knelpunt in de huidige opzet van informatie-uitwisseling is dat er voor energieleveranciers geen verplichting is om gebruik te maken van de laatste standaard. Een deel van de klanten van EDSN maakt nog steeds gebruik van een verouderde standaard, waardoor de kwaliteit van hun administratief proces onder de maat is. Waarom wordt niet wettelijk verankerd dat alle marktpartijen zich –met een redelijke overgangstermijn- dienen te conformeren aan de laatste standaard voor informatie-uitwisseling?

In de MvT wordt gesteld dat de kleinverbruiker toestemming moet verlenen voor het gebruik van zijn persoonsgegevens: “Deze toestemming wordt contractueel, in de aansluit en transportovereenkomst en de leveringsovereenkomst geregeld.” (MvT, p.24) Kan een toelichting worden gegeven wat de feitelijke betekenis is van deze toestemming via genoemde overeenkomsten: de consument die elektriciteit of gas geleverd wil krijgen heeft toch helemaal niet de keuze om daar niet zijn handtekening onder te zetten?

EUROPEESRECHTELIJKE ASPECTEN

Kan een toelichting worden gegeven op de stelling dat de verplichte uitrol van slimme meters volgt uit Richtlijn 2006/32/EG? Deze richtlijn schrijft voor dat eindverbruikers dienen te beschikken over een energiemeter die informatie geeft over het actuele verbruik.

De klassieke elektriciteits- en gasmeter voldoen volgens de leden van de SP-fractie aan dit vereiste. De gebruiker kan immers op de meter zelf aflezen of er sprake is van actueel verbruik en hoe hoog dit is. Ook is het simpel om via een lijstje naast de meter periodiek de standen te noteren en daarmee de ontwikkeling van het verbruik te monitoren.

ADMINISTRATIEVE LASTEN

6.3 Bedrijfseffecten

Blijkens het overzicht (MvT, p.39) bedragen de totale baten van het wetsvoorstel voor het bedrijfsleven €100 miljoen per jaar. Dat is óók volgens de leden van de SP-fractie een interessant bedrag. Zij stellen de steun voor het wetsvoorstel mede afhankelijk van de mate waarin deze maatschappelijke bate terecht komt bij de afnemers.

Het wetsvoorstel gaat uit van de impliciete gedachte dat kostenvoordelen in een goed functionerende markt op termijn óók terecht komen bij de consument. De energiemarkt functioneert echter niet goed en de vraag is of daar door dit wetsvoorstel veel verandering in zal komen. De NMa heeft de mogelijkheid om voor het gereguleerde deel van de markt (netbeheer, metermarkt) de tarieven te begrenzen.

De leden van de SP-fractie dringen erop aan dat vóór de plenaire behandeling van het wetsvoorstel duidelijkheid verschaft wordt over het deel van de geschatte baten ad €100 via tariefverlagingen wordt teruggegeven aan de consument.

In de MvT (p.42) wordt gemeld dat Italië en Zweden ver voorlopen op Nederland bij de uitrol van slimme meters. In Italië zijn sinds 2007 zelfs alle huishoudens voorzien van een slimme meter.

De leden van de SP-fractie wachten met belangstelling op onafhankelijke onderzoeksgegevens uit Italië en Zweden, die meer helderheid kunnen verschaffen over de werkelijke maatschappelijke effecten van de brede uitrol van slimme meters: wordt de verwachte energiebesparing gerealiseerd? Zo ja, in welke mate wordt de besparing veroorzaakt door betere informatievoorziening van de klant, dan wel door nieuwe diensten die mee kunnen liften met de infrastructuur van meters en communicatievoorzieningen? Welke diensten zijn dat? Hoe staat het met de storings- en verouderingsgevoeligheid van de meters?

De leden van de SP-fractie wijzen in dit verband nogmaals op de grote risico's van een brede, verplichte uitrol van slimme meters als de effecten nog niet voldoende duidelijk zijn en de kinderziekten nog niet opgelost.

ARTIKELSGEWIJS

ARTIKEL I, lid E

Waar is geregeld wat een redelijke factuurfrequentie is? Wat zijn binnen het kader van de nieuwe wet de mogelijkheden voor leveranciers om af te wijken van de nu gebruikelijke maandelijkse factuurfrequentie? Kan er een andere factuurfrequentie worden afgedwongen indien de klant hier niet mee akkoord gaat?

ARTIKEL I, lid X

Kan worden aangegeven hoe hoog de incassokosten als bedoeld in artikel 95cb, lid 1, van de Elektriciteitswet 1998, die de leverancier ten behoeve van de netbeheerder dient te maken, gemiddeld bedragen?